

MAURICE BLANCHOT
Päivän hulluus

Emmanuel Levinas
Ajatuksia Päivän hulluudesta

Suomentanut Helena Sinervo

ai-ai
1996

ai-ai
Valballankatu 5
00250 Helsinki

La folie du jour
© Fata Morgana 1973 ja 1975
© suomenkielinen laitos ja käännös
ai-ai ja Helena Sinervo 1996
Kansi AH+ME

Yliopistopaino, Helsinki 1996

ISBN 952-5146-00-6

EN OLE OPPINUT enkä oppimaton. Minulla on ollut iloni. Se on liian vähän sanottu: elän ja tämä elämä tuottaa minulle mitä suurinta nautintoa. Entä kuolema sitten? Kun kuolen (ehkä aivan pian), tulen tuntemaan suunnatonta nautintoa. En puhu kuoleman esimausta joka on laimea ja usein epämiellyttävä. Kärsimys tylsistyttää. Mutta olen varma tästä huomionarvoisesta totuudesta: eläessäni koen rajatonta nautintoa ja kuollessani loputonta tyydytystä.

Olen harhaillut, kulkenut paikasta paikkaan.

Kun en liikkuskellut, asuin yhdessä ainoassa huoneessa. Olen ollut köyhä, sitten rikkaampi, sitten köyhääkin köyhempi. Lapsena minulla oli suuria intohimoja, ja saavutin aina kaiken mitä halusin. Lapsuuteni on kadonnut, nuoruuteni jäi kaduille. Yhdentekevää: olen onnellinen siitä mikä on ollut, pidän siitä mikä on, ja minulle sopii se mikä tulee.

Onko minun olemassaoloni parempaa kuin ihmisten yleensä? Voi ollakin. Minulla on katto pääni päällä, monilla ei ole sitäkään. En ole spitaalinen, en sokea, näen maailman ja se on ihmeellinen onni. Näen tämän päivän, jota ilman se ei ole mitään. Kuka voisi riistää sen minulta? Ja kun tämä päivä häviää, katoan sen mukana; ajatus, varmuus joka vie minua.

Olen rakastanut ihmisiä, ja olen menettänyt heidät. Kun tuo isku kohtasi minua, tulin hulluksi, sillä se on yhtä helvettä. Mutta hulluuteni jäi ilman todistajaa, sekoamiseni ei tullut ilmi, ja yksin simpäni oli hullu. Joskus raivostuin. Minulle sanottiin: Miksi olette niin rauhallinen? Mutta minä olin päästä jalkoihin karrella: yöt juoksin kaduilla ja huusin, päivät työskentelin rauhallisesti.

Vähän myöhemmin maailman hulluus pääsi irti. Minut pantiin seinää vasten kuten monet muutkin. Miksi? Ei minkään takia. Kiväärit eivät laenneet. Sanoin itselleni: Jumala, mitä sinä teet? Silloin lakasin olemasta järjetön. Maailma epäroï, sitten se sai tasapainonsa takaisin.

Muistini palasi järjen mukana ja tajusin, että jopa pahimpina päivinä, kun uskoin olevani täysin onneton, olin kuitenkin melkein koko ajan äärimmäisen onnellinen. Se antoi minulle ajattelemisen aiheita. Havainto ei ollut miellyttävä. Minusta tuntui että menetin paljon. Kyselin itseltäni, enkö ollutkin surullinen, enkö ollutkin tuntenut elämäni murtuvan. Niin, niin oli käynyt. Mutta jokaisena hetkenä, kun nousin ylös ja juoksin kaduilla tai kun pysyin liikkumattomana huoneen nurkassa, yön raikkaus ja maan järkkymättömyys saivat minut hengittämään ja lepäämään riemuntunteessa.

Ihmiset halusivat välttää kuoleman, omituinen laji. Ja jotkut huutavat "kuolema, kuolema!", koska he halusivat paeta elämää. "Mikä elämä! Annan

periksi ja tapan itseni." Sellainen on outoa ja säälitävää, se on erehdys.

Olen silti tavannut ihmisiä jotka eivät ole koskaan sanoneet elämälle "vaikene", eivätkä koskaan kuolemalle "mene tiehesi". Melkein aina he ovat olleet naisia, kauniita olentoja. Miehiä kauhu piirittää, yö lävistää heidät ja he näkevät hankkeidensa tuhoutuvan, työnsä haihtuvan tomuna ilmaan; he ovat tyrmistyneitä, he jotka olivat niin kovin tärkeitä ja halusivat luoda maailman: kaikki sortuu.

Voisinko kuvata koettelemuksiani? En voinut kävellä, en hengittää, en ravita itseäni. Hengitykseni oli kiveä, ruumiini vettä, ja kuitenkin kuolin ja noon. Eräänä päivänä minut upotettiin maahan, lääkärit peittivät minut mudalla. Mitkä synnytyspoltot maan uumenissa! Kuka sanoo sitä kylmäksi? Sehän on tulta ja ohdakkeita. Nousin ylös täysin tunnottomana. Tuntoaistini harhaili kahden metrin päässä: huusin jos joku astui sisään huoneeseeni, mutta veitsi leikkeli minua kaikessa rauhassa kappaleiksi. Kyllä, muutuini luurangoksi. Laihuuteni, yö, nousi pystyyn edessäni pelottaakseen minua. Se loukkasi ja uuvutti minua, pani minut ravaamaan edes takaisin: niin, olin kovin väsynyt.

Olenko minä egoisti? Minulla on tunteita vain joitakin ihmisiä kohtaan, en sääli ketään, tunnen harvoin halua miellyttää, ja harvoin haluan että minua miellytetään, ja itseäni kohtaan lähes tunteettomana minä kärsin vain muiden kautta niin

että heidän vähäisinkin vaivansa muuttuu minun loppumattomaksi kivukseni ja kuitenkin, jos on tarpeen, uhraan heidät epäröimättä ja riistan heiltä kaikki onnen tunteet (joskus saatan jopa tappa heidät).

Lähdin pois mutakuopasta täysikasvuisen voimin. Mitä olinkaan ennen sitä? Vesisäkki, kuollut alue, uinuva syvyys. (Tiesin kuitenkin kuka olin, kestin, en rauennut tyhjiin.) Minua tultiin katsomaan kaukaa. Lapset leikkivät ympärilläni. Naiset makasivat maassa antaakseen minulle kätensä. Minäkin olen ollut nuori. Mutta tyhjyys petti minut.

En ole pelokas, olen saanut iskuja. Joku (raivosnut mies) tarttui käteeni ja iski siihen veitsensä. Miten paljon verta. Jälkeenpäin hän vapisi. Hän tarjosi kätensä minulle jotta olisin naulannut sen pöytään tai oveen. Tuo hullu mies alkoi pitää itseään ystävänäni, koska oli haavoittanut minua. Hän työnsi vaimonsa syliini, hän seurasi minua kadulla ja huusi: "Olen kadotettu, olen paheellisen houreen leikkikalua, tunnustan, tunnustan." Kummallinen hullu. Sillä välin veri pisaroi ainoalle puvulle.

Asuin pääasiassa kaupungeissa. Olin jonkin aikaa julkisessa virassa. Laki houkutteli minua, väenpaljous miellytti. Toiset ihmiset olivat minusta käsitteettömiä. Mitättömänä olin ylivoimainen. Mutta eräänä päivänä väsyin olemaan kivi joka kivitti kuoliaaksi yksinäisiä ihmisiä.

Koetellakseni lakia kutsuin sitä hiljaa: "Tule esiin jotta näen sinut kasvoista kasvoihin." (Halusin vettä sen syrjään hetkeksi.) Varomaton kutsu, mitä olisinkaan tehnyt jos se olisi vastannut?

Minun on tunnustettava, että olen lukenut paljon kirjoja. Kun kuolen, kaikki nuo niteet muuttuvat vaivihkaa: mitä leveämmät marginaalit, sitä löyhempää ajattelua. Niin, olen puhunut liian monille ihmisille, ja nykyään se ihmetyttää minua: jokainen ihminen on ollut minulle kokonainen kansa. Tuo valtava lähimmäinen on tehnyt minut itsekseni, enemmän kuin olisin halunnut. Nyt olemassaoloni on hämmästyttävän vakaalla pohjalla, jopa kuolemataudit pitävät minua kovana palana. Anteeksi vain, mutta minun on haudattava joitakuita ennen itseäni.

Aloin vajota kurjuuteen. Se piirsi hitaasti ympärilleni kehiä, joista ensimmäinen tuntui jättävän minulle kaiken ja viimeinen vain minut itseni. Eräänä päivänä tajusin olevani kaupunkiin suljettu: matkustaminen oli enää satu. Puhelin lakkasi soimasta. Vaatteeni kuluivat. Palelin: kevät, äkkiä nyt! Kävin kirjastoissa. Tuttu virkailija lähetti minut liian kuumaksi lämmitettyihin kellarikerroksiin. Tehdäkseni hänelle palveluksen laukkasin iloisesti pienempiä käytäviä ja noudin niteitä, jotka hän lähetti sitten eteenpäin lukemisen synkälle hengelle. Mutta tuo henki heitti epäystävällisiä sanoja kasvoilleni: kutistuin sen silmien edessä, ja se näki minut sellaisena kuin olin, hyönteisenä, sarveis-

leukaisena otuksena, joka oli tullut kurjuuden hämäriltä seuduilta. Kuka minä olin? Tuohon kysymykseen vastaaminen olisi aiheuttanut minulle suurta huolta.

Ulkona näin pikaisen näyn: muuan nainen lastenvaunuineen oli pysähtynyt parin askelen päähän siihen kadunkulmaan josta olin aikeissa lähteä; erotin hänet vain heikosti, hän yritti saada vauvat ajoportista sisään. Juuri tuolla hetkellä portista astui sisään mies, jonka lähestymistä en ollut huomannut. Hän oli jo harpannut kynnyksen yli, kun hän liikahti taaksepäin ja tuli jälleen ulos. Sillä välin kun hän pysytteli portin vieressä, lastenvaunut vierivät hänen edestään, nousivat kevyesti matkallaan kynnyksen yli, nuori nainen nosti päätään katsoakseen miestä ja hävisi sen jälkeen vuorostaan näkyvistä.

Tämä lyhyt kohta kiihotti minua aina houressiin saakka. Epäilemättä en pystynyt kokonaan selettämään sitä itselleni, mutta olin kuitenkin varma siitä, että olin saanut kiinni hetken josta lähtien päivä alkoi kiirehtiä loppuaan kohti törmätyään todelliseen tapahtumaan. Nyt se saapuu, sanoin itselleni, loppu tulee, jotain tapahtuu, loppu alkaa. Ilo valtasi minut.

Menin tuon talon luo astumatta sisään. Näin porttikongista pihan pimeään alun. Nojasin talon ulkoseinään ja tietysti palelin: kylmyys kietoi minut päästä jalkoihin, tunsin kuinka valtava hahmoni sai hitaasti tuon äärettömän kylmyyden mittasuhteet

ja kohosi rauhallisesti todellisen luontonsa lakien mukaan, ja minä pysyin onnen ilossa ja täytydessä, hetken pääni oli yhtä korkealla kuin taivaan kivi ja jalat sepelillä.

Huomatkaa, että kaikki tämä oli todellista.

Minulla ei ollut vihollisia. Kukaan ei kiusannut minua. Joskus päässäni syntyi valtava yksinäisyys johon koko maailma katosi, mutta se tuli sieltä ulos koskemattomana, naarmuitta, siitä ei puuttunut mitään. Olin menettää näköni, kun joku rikkoi lasia silmilleni. Tuo isku järkytti minua, sen tunnustan. Tuntui kuin olisin palannut takaisin seinään, kuin olisin harhaillut kivimetsikössä. Mikä pahinta, se oli päivän äkillistä, kauheaa julmuutta: en voinut katsoa enkä olla katsomatta: näkeminen merkitsi kauhua, ja kun lakkasin näkemästä, tuska repi minua otsasta kaulaan. Lisäksi kuulin hyyennan huutoja, villieläimen läheisyyden joka uhkasi minua (luulen että huudot olivat omiani).

Kun lasi oli otettu pois, silmäluomien alle liu'utettiin palanen kudosta ja ne peitettiin puuvillasiteillä. En saanut puhua, koska puhe repi siteet irti. "Te nukuitte", lääkäri sanoi minulle myöhemmin. Nukuin! Minun oli kestettävä seitsemän päivän valo: olipa melkoinen hehku! Niin, kaikkiaan seitsemän päivää, seitsemän kuoleman kirkkautta, jotka olivat muuttuneet nopeiksi kuin yksi hetki ja jotka vaativat minua tilille. Kuka olisi osannut kuvitella sellaista? Joskus sanoin itselleni: "Tällaista on kuolema, se on vaikuttavaa, se maksaa

vaivan kaikesta huolimatta.” Mutta usein kuolin sanomatta mitään. Pitemmän päälle tulin vakuuttuneeksi siitä, että näin päivän hulluuden kasvoista kasvoihin. Totuus oli, että valo oli tullut hulluksi, kirkkaus oli kadottanut kaiken selväjärkisyyden: se hyökkäsi kimppuuni järjettömästi, ilman sääntöä tai tarkoitusta. Tämä havainto iski haavan koko elämäni.

Nukuin! Herätessäni minun oli pakko kuunnella kun joku mies kysyi minulta: “Aiotteko nostaa syytteen?” Outoa esittää sellainen kysymys henkilölle, jolla on juuri ollut oikeusjuttu itseään päivää vastaan.

Parannuttuanikaan en uskonut toipuneeni. En pystynyt lukemaan enkä kirjoittamaan. Sumuinen pohjola ympäröi minua. Mutta tämä vasta oli kummallista: kuihduin verhojen ja savunväristen lasien takana, vaikka se toi mieleeni hirveän kohtaamisen. Halusin nähdä jotakin täydessä päivänvalossa, mutta miellyttävä ja mukava hämärä tyydytti minut täysin: halusin päivältä vettä ja ilmaa. Jos näkeminen oli tulta, vaadin tulen paljoutta ja jos näkemisestä tarttui hulluus, halusin kiihkeästi tuota hulluutta.

Sairaalassa minulle annettiin vaatimaton tehtävä. Vastasin puhelimeen. Tohtorilla oli analyysilaboratorio (veri kiinnosti häntä), ihmiset tulivat ja jivät lääkkeen; he olivat pitkällään kapeilla vuoteilla ja nukkuivat. Yksi heistä oli erityisen ovela: hän nautti ensin virallista ainetta, otti sitten myrkyä ja vaipui

koomaan. Lääkäri piti temppeä alhaisena. Hän elvytti miehen ja “nosti syytteen” tuota petollista unta vastaan. Sekin vielä! Minusta tuntui siltä, että sairas olisi ansainnut paremman kohtelun.

Vaikka näköni oli tuskin lainkaan heikentynyt, kävelin kadulla kuin rapu tiukasti seinänvieriä pitkien: huimaus ympäröi askeleeni heti kun irrotin otteeni. Näin noilla seinillä usein saman julisteen, vaatimattoman julisteen jossa luki suurehkoin kirjaimin: *Myös sinä baluat sitä*. Varmastikin halusin sitä, ja joka kerta kun kohtasin nuo tärkeät sanat, halusin sitä.

Jokin minussa lakkasi kuitenkin melko pian haluamasta. Lukeminen väsytti minua kovin. Puhuminen väsytti yhtä paljon kuin lukeminen, ja vähinkin tosi puhe vaati sellaisia voimia joita minulla ei ollut. Minulle sanottiin: hankkiudutte vaikeuksiin silkasta miellyttämishalusta. Väite hämmästytti minua. Jos olisin ollut kaksikymmentä vuotias ja samassa tilassa, kukaan ei olisi huomannut minua. Neljäkymmentävuotiaana ja köyhänpuoleisena minusta tuli halveksittava. Ja mistä tuo kiusallinen ulkonäkö oli peräisin? Luullakseni se tarttui minuun kadulla. Kadut eivät kaunistaneet minua, kuten niiden kaiken järjen nimessä olisi pitänyt tehdä. Päinvastoin, kun seurasin jalkakäytäviä, kun tunkeuduin metrojen kirkkauteen, kun kuljin upeilla puistokaduilla joilla kaupunki loistavasti säteili, minusta tuli äärimmäisen tylsä, vaatimaton ja väsynyt, ja saadessani liian paljon nimetöntä raunioitumista,

keräsin yhä enemmän katseita jotka kertoivat, ettei kaupunki ollut minua varten ja että se teki minusta jotakin hieman epämääräistä ja muodotonta; kaupunki näytti myös avoimesti järkyttyneeltä. Kurjuus on siitä ikävää, että se näkyy ja että ne jotka sen näkevät, ajattelevat: tuosta minua siis syytetään. Kuka käy kimppuuni? Vaikka minä en ollenkaan halunnut kantaa oikeudenmukaisuutta vaatteissani.

He sanoivat minulle (toisinaan lääkäri, toisinaan sairaanhoitajat): teillä on vankka koulutus, te olette kyvykäs. Kun jätätte taitonne käyttämättä, vaikka ne kymmenelle lahjattomalle jaettuina riittäisivät elättämään heidät, riistätte heiltä jotakin sellaista jota heillä ei ole, ja teidän puutteenne, joka olisi voitu välttää, solvaa heidän tarpeitaan. Minä kysyin: Miksi nämä saarnat? Olenko varastanut paikani? Ottakaa se takaisin. Tuntui siltä, että epäoikeudenmukaiset ajatukset ja pahansuovat järkeilyt ympäröivät minua. Ja ketä yllytettiin minua vastaan? Näkymätön tieto josta kenelläkään ei ollut todisteita ja jota minä itse turhaan etsin. Olin oppinut! Mutta ehkä en ollut sitä kaiken aikaa. Kyvykäs? Missä ne olivat, nuo kyvyt, jotka pantiin puhumaan tuomarien tavoin ja jotka istuivat puupenkeillä kaapuihinsa pukeutuneina ja valmiina tuomitsemaan minut yötä päivää.

Pidin melko paljon lääkäreistä, eikä minusta tunnut siltä että heidän epäilynsä olisivat heikentäneet minua. Ikävää oli, että heidän valtansa kasvoi

tunti tunnilta. Sitä ei heti huomaa, mutta he ovat kuninkaita. Kun he avasivat huoneeni oven, he sanoivat: kaikki mikä täällä on kuuluu meille. Ja he heittäytyivät ajatusteni rippeitten päälle: tämä on meidän. He keskeyttivät kertomukseni kuulustellakseen minua: Puhu. Ja kertomukseni alkoi palvelella heitä. Hätäpäissäni ryöväsin itse itseäni. Jaoin heille vereni, yksityisyyteni, lainasin heille maailmankaikkeuden, annoin heille päivän. Heidän silmänsä eivät hämmästyneet enää mistään, ja niiden edessä minusta tuli vesipisara, mustetahra. Pienen sin itseni heitä varten, menin kokonaan heidän katseensa alle, ja kun lopulta ei ollut mitään muuta jäljellä kuin minun täydellinen mitättömyyteni, kun ei ollut enää mitään nähtävää, he lakkasivat näkemästä minua, ja he nousivat ylös raivostuneina ja huusivat: No, missä te olette? Missä te piileskelette? Piiloutuminen on kiellettyä, se on virhe, jne..

Näin heidän selkensä takana lain varjokuvan. En sitä lakia joka tunnetaan, joka on ankara ja jokseenkin epämiellyttävä: tämä oli toinen laki. Se ei suinkaan uhannut minua, vaan näytti pikemminkin pelkäävän. Olisi voinut luulla, että katseeni salamoit ja käteni merkitsivät mahdollisuutta tuhoutua. Lisäksi se naurettavasti otaksui, että minulla oli kaikki valta ja voima, se selitti olevansa ikuisesti jalkojeni juureen langennut. Mutta se ei antanut minun kysyä mitään, ja kun se oli tunnustanut oikeuteni olla kaikissa paikoissa, merkitsi se sitä ettei minulla ollut sijaa missään. Kun se ylensi minut

auktoriteettien yläpuolelle, se tarkoitti: teillä ei ole lupa tehdä mitään. Jos se nöyryytti itseään, se merkitsi: te ette kunnioita minua.

Tunsin sen päämääristä vain yhden, saada minut "tekemään oikeutta". Se sanoi minulle: "Nyt sinä olet poikkeusyksilö, kukaan ei mahda sinulle mitään. Voit puhua, mikään ei velvoita sinua, valat eivät sido sinua enää, tekosi jäävät ilman seurauksia. Poljet minut jalkoihisi, ja tässä minä olen: ikuisen palvelijasi." Vai palvelija? En halunnut sellaista mistään hinnasta.

Se sanoi minulle: "Sinä pidät oikeudenmukaisuudesta. – Siltä ainakin näyttää. – Miksi sitten annat polkea oikeudenmukaisuutta omassa sangen merkittävässä persoonassasi? – Mutta minulle minun persoonani ei ole merkittävä. – Jos oikeus heikkenee sinussa, se heikkenee myös muissa ihmisissä, jotka tulevat siitä kärsimään. – Mutta tällä asialla ei ole mitään tekemistä sen kanssa. – Kaikella on. – Mutta itsehän sanoitte, että minä olen poikkeus. – Poikkeus silloin kun toimit; et koskaan, jos annat toisten toimia."

Se rupesi puhumaan turhia: "Totuus on se, että me emme voi enää erota. Seuraan sinua kaikkialle, elän kattosi alla, näemme samaa unta."

Olin suostunut siihen, että minut suljettiin mielisairaalaan. Toistaiseksi, minulle sanottiin. Hyvä on, toistaiseksi. Ulkoilutuntien aikana eräs toinen asukas, valkopartainen vanhus, hyppäsi hartioilleni ja elehti pääni päällä. Sanoin hänelle: "Taidat olla

Tolstoi?" Lääkäri piti minua sen takia hyvinkin hulluna. Lopulta kävelin kaikki ihmiset selässäni, se oli tiukasti toisiinsa kietoutuneiden ihmisten solmu, sellaisten aikuisten miesten yhteisö, joita turha halu hallita houkutteli sinne ylös, onneton lapsellisuus, ja kun sorruin maahan (sillä en kuitenkaan ollut hevonen), useimmat tovereistani, jotka hekin putosivat, hakkasivat minua nyrkeillään. Ne olivat hauskoja hetkiä.

Laki moitti ankarasti käytöstäni: "Ennen vanhaan olitte kovin erilainen. – Vai erilainen? – Teitä ei pilkattu rankaisematta. Jos teidät näki, se maksoi elämän. Jos teitä rakasti, se merkitsi kuolemaa. Ihmiset kaivoivat kuoppia ja kätkeytyivät maan alle välttääkseen joutumasta teidän silmiinne. He sanoivat toisilleen: Joko hän meni? Siunattu olkoon maa joka meidät kätkee. – Pelättiinkö minua niin paljon? – Pelko ei riittänyt teille, eivät sydämen pohjasta lähteneet ylistykset, ei nuhteeton elämä eikä maahan lankeava nöyryys. Minulta varsinkaan ei saanut kysyä mitään. Kuka rohkeni ajatella minua?"

Se nosti hullunkurisesti päätään. Se ylisti minua, mutta vain kehuakseen itseään jäljessäni: "Te olette nälänhätä, epäsopu, murha, hävitys. – Miksi kaikkea tuota? – Koska minä olen epäsovun, murhan ja lopun enkeli. – Vai niin, minä sanoin, tuossahan on enemmän kuin tarvitaan siihen, että meidät molemmat suljetaan mielisairaalaan." Totuus on, että pidin laista. Se oli ainoa naisellinen elementti tässä

ympäristössä, jossa oli liikaa miehiä. Kerran se pani minut koskemaan polveaan: outo tunne. Tunnustin sille: En ole sellainen mies joka tyytyy pelkään polveen. Hänen vastauksensa: Se olisi inhotavaa!

Tämä oli yksi sen leikeistä. Se osoitti minulle seinää ikkunan ja katon välissä: "Te olette siellä", hän sanoi. Katsoin tuota kohtaa tarkasti. "Oletteko te siellä?" Katsoin sinne kaikin voimin. "No?" Tunsin, että arvet hyppäsivät katseestani, näköaististani tuli haava, päästäni reikä, vatsaan pistetty härkä. Äkkiä se huusi: "Oi, minä näen päivän, oi, Jumalani", jne.. Valitin että leikki väsytti minua suunnattomasti, mutta se oli kunniani suhteen kyltymätön.

Kuka heitti kasvoillenne lasia? Tämä kysymys tuli esiin kaikissa kysymyksissä. Sitä ei enää esitetty minulle suoraan, mutta se oli risteys johon kaikki tiet veivät. Minun annettiin havaita, että vastaukseni ei paljastaisi mitään, sillä kaikki oli jo kauan sitten selvitetty. "Yksi syy lisää olla puhumatta. – Mutta te olette sivistynyt, te tiedätte että hiljaisuus herättää huomiota. Mykkyytenne pettää teidät kaikkein järjettömimmällä tavalla." Vastasin heille: "Mutta hiljaisuuteni on totta. Jos kätkisin sen teiltä, te löytäisitte sen jälleen hieman kauempaa. Jos se pettää minut, sen parempi teille koska teille on siitä etua, ja sen parempi minulle jota väitätte auttavanne." Heidän oli siis käännettävä maa ja taivas päästäkseen hiljaisuuteni loppuun.

Heidän tutkimuksensa kiinnosti minua. Olimme kaikki kuin naamioituja metsästäjiä. Ketä kuulteltiin? Kuka vastasi? Toisesta tuli toinen. Sanat puhuivat yksin. Hiljaisuus astui niiden sisälle, erinomainen turvapaikka, sillä kukaan muu kuin minä ei huomannut sitä.

Minulta oli pyydetty: Kertokaahan meille, kuinka asiat "oikein" tapahtuivat. – Kertomus? Aloitin: en ole oppinut enkä oppimaton. Minulla on ollut iloni. Se on liian vähän sanottu. Kerroin heille koko tarinan, ja minusta näytti siltä, että he ainakin alkusi kuuntelivat kiinnostuneina. Mutta loppu oli meille kaikille yllätys. "Tämä oli alku, he sanoivat, menkää nyt asiaan." Kuinka niin! Kertomus oli loppunut.

Minun on myönnettävä, etten pystynyt muodostamaan kertomusta näistä tapahtumista. Olin kadottanut tarinan merkityksen, sellaista sattuu monissa sairauksissa. Mutta tämä selitys teki heistä vieläkin vaativampia. Silloin huomasin ensimmäistä kertaa että heitä oli kaksi ja että tämä perinteisen menetelmän loukkaus antoi jatkuvasti keskustelullemme autoritaarisen kuulustelun luonteen, sellaisen jota ankarat säännöt valvovat ja kontrolloivat, vaikkakin rikettä selitti se seikka, että toinen spesialisteista oli silmälääkäri ja toinen psykiatri. Kumpikaan heistä ei tietenkään ollut poliisikonstaapeli. Mutta heitä oli kaksi, ja sen takia heitä oli kolme, ja tuo kolmas oli lujasti vakuuttunut, siitä olen varma, että kirjailija pystyy aina kertomaan ne tapah-

tumat jotka muistaa, onhan hän ihminen joka puhuu ja järkeilee eritellen.

Kertomus? Ei, ei kertomusta; ei enää koskaan.

Emmanuel Levinas:

Ajatuksia Päivän hulluudesta

1. Runoudesta proosaan

Eikö ilmaisu olekin osa ajattelua ja vie sitä metaforan avulla teeman tuolle puolen, missä kirjaimia voi vielä siirtää ihmiseltä toiselle kuin vasaraa tai todistuskappaletta? Kun kirjaimet on pantu kirjallisuutena esiin, ne säilyttävät Sanotun siemenet ja lupaavat tulkitsijalle eli lukijalle etäisemmän, vanhemman tai syvällisemmän merkityksen, inspiroituneen merkityksen. Ymmärrettävyys on epäilemättä sitä. Toteutuakseen Ymmärrettävyys vaatii — ei pelkästään käsityskyvyn rajallisuuden takia — kirjailijoita ja lukijoita, se edellyttää Kirjaa.

Lukeminen, tai tulkinta, voi tapahtua monella eritavalla. Järki ei ilmene ilman lukijoita, se tarvitsee meistä jokaista. Mikään tulkinta ei hävitä todellisen kirjan monimerkityksistä salaisuutta tai arvoitusta, mutta jokaisessa niistä — kirjailijan aikeisiin sisältyvien lukutapojen tuolla puolen — itää lukemattoman monta tulevaa — tai ikivanhaa — Kirjoituksen elämää. Siitä huolimatta, että päästäkseen taidokkaaseen lopputulokseen kirjailija tutkii omaa spontaanuuttaan lukijana ja paljastaa yllättäen merkityksiä, jotka jo muuttavat hänen kirjoitustaan; sen